

לא להיות בינוניים – מסרים חינוכיים לשנה החדשה

פרופ' יובל סיני, נשיא המכללה

שבכוהן להכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות.

פירוש אחר מציע בעל התניא (חלק א, פרק יד), ולפיה "מידת הבינוני היא מידת כל אדם, ואחריה כל אדם ימשוך, שכל אדם יכול להיות בינוני בכל עת ובכל שעה". הבינוני הוא מי שיש לו בחירה חופשית בין יצר הטוב ובין יצר הרע, וגם אם בסופו של דבר לא חטא הבינוני והתגבר על יצרו, עדיין לא יצא מכלל בינוני, שכן עצם ההתלבטות וההתמודדות עם יצר הרע מגדירה אותו כבינוני (ואילו לצדיק כלל אין הווא אמינא לחטוא, ואין הוא נמשך כלל אחר יצר הרע). לפי פירוש זה, רוב רובם של בני האדם, כולל אלו המוחזקים בעינינו כחסידים וכצדיקים, הם בינוניים (וראו דברי רבא בברכות סא ע"ב, "כגון אנו בינונים"). אף כאן עולה מסר חינוכי חשוב: פרספקטיבה נכונה ועמוקה של טבעם של בני האדם, וההבנה כי רוב בני האדם צריכים להתמודד במשך כל חייהם וכי ניצחון על יצר הרע לעולם יהיה זמני ועוד צפויים ניסיונות קשים בעתיד. ההתמודדות והעמידה בניסיונות הן חלק בלתי נפרד מהחיים.

עד כאן נקטנו כהסבר הפשוט שאותם שלושה ספרים הנפתחים בראש השנה נכתבים בידי הקב"ה. אולם מעניינת היא גישת החסידות שלפיה אנחנו, בני האדם, כותבים בעצמנו את הספרים שלנו, כמוסבר בספר תולדות יעקב יוסף (פרשת פנחס. להרחבה, ראו מאמרו של האדמו"ר מסלונים, נתיבות שלום, חלק שני, מאמר ראשון לראש השנה), שהכוונה היא,

שפותחים שלושה ספרים חדשים שכל אחד רושם את עצמו לשנה החדשה באיזה שרוצה, ואם מקבל עליו לשנה החדשה להיות נמנה בין הצדיקים ושימלא יעודו ותפקידו בעולמו מעתה, על זה נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים. ובינוניים ורשעים וכו', היינו אלו שלא מקבלים עליהם למלא את יעודם ותפקידם בשנה הבאה, ממילא אין להם עוד תפקיד בעולמם.

המסר החינוכי העולה מפירוש זה הוא חשוב מעין כמותו: הספרים נפתחים ריקים, ללא כתב, כמעין דפי

נאמר בתלמוד במסכת ראש השנה טז ע"ב: "אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן: שלושה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד של רשעים גמורין, ואחד של צדיקים גמורין, ואחד של בינוניים. צדיקים גמורין – נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים, רשעים גמורין – נכתבין ונחתמין לאלתר למיתה, בינוניים – תלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכיפורים. זכו – נכתבין לחיים, לא זכו – נכתבין למיתה". שאלות רבות הועלו לעניין פירוש ממרה זו, אולם אנו נתמקד בשאלה אחת: מי הם אותם בינוניים התלויין ועומדין מראש השנה ועד יום הכיפורים?

שלושה פירושים נאמרו בהגדרת "בינוני", כל פירוש טומן בחובו מסר חינוכי חשוב.

הרמב"ם (הלכות תשובה ג, א) מגדיר זאת הגדרה כמותית: "כל אחד ואחד מבני האדם, יש לו זכייות ועוונות: מי שזכייותיו יתרות על עוונותיו, צדיק; ומי שעוונותיו יתרות על זכייותיו, רשע; מחצה למחצה, בינוני. וכן המדינה--אם היו זכייות כל יושביה מרובות על עוונותיהם, הרי זו צדקת; ואם היו עוונותיהם מרובין, הרי זו רשעה. וכן כל העולם כולו". בינוני הוא מי שעוונותיו מחצה וזכייותיו מחצה בדיוק, אולם כמה אנשים כאלה יש בעולמנו? נראה שאין רבים כל כך, אך נראה שלדעת הרמב"ם מושג הבינוני איננו מופנה רק אל מי שהוא "בינוני" ממש, אלא לכולנו. ה"בינוני" הוא מושג היוצר תודעה דתית וחינוכית, כדבריו (שם, ד): "לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה, כאילו חציו זכאי וחציו חייב; וכן כל העולם, חציו זכאי וחציו חייב: חטא חטא אחד [...] הרי הכריע עצמו והכריע את כל העולם כולו לכף חובה, וגרם להם השחתה; עשה מצוה אחת [...] הרי הכריע את עצמו והכריע את כל העולם כולו לכף זכות, וגרם להן תשועה והצלה. זה הוא שנאמר 'וצדיק, יסוד עולם', זה שצידק עצמו הכריע את כל העולם כולו והצילו".

המסר החינוכי העולה מדברי הרמב"ם הוא החשיבות של המעשה הבודד, של הרדיפה אחר עשיית עוד מצווה ועוד זכות. מעשה התשובה איננו מורכב דווקא מדברים גדולים ונשגבים, אלא מפעולות יום-יומיות קטנות

ישראל. היעד השלישי, והחשוב מעין כמותו, הוא הקמת מרכז ייחודי במכללת אורות ישראל ללימודי משפחה. נושא המשפחה הוא נושא מרכזי בהכשרת המורים, והמכללה שלנו מתכוונת לשים נושא זה במרכז. לימודי המשפחה כוללים היבטים מגוונים: בחירת בן/בת זוג, זוגיות, חינוך ילדים קטנים וחינוך מתבגרים. בימים אלו ערכי המשפחה היהודית מאתגרים במישורים שונים ונוצר צורך ליתן מענה חינוכי-מקצועי-תורני. בשנים הקרובות אנו מתכוונים לשלב בתכנית הכשרת המורים קורסים וסדנאות במבט רב-תחומי מעמיק על היבטים שונים של לימודי המשפחה, כי אנו סבורים שלימודי המשפחה הם מרכיב חשוב מעין כמותו בהתמודדות החינוכית בבתי הספר, בישיבות התיכוניות ובאולפנות, והם מקנים כלים חשובים גם לסטודנטים ולסטודנטיות עצמם לא רק כמחנכים וכמחנכות, אלא גם כאנשי משפחה בעצמם.

נסיים בברכה לעובדי המכללה, לסטודנטים ולסטודנטיות. לשנה טובה תכתבו ותחתמו לחיים טובים ולשלום. ברכה והצלחה בכל מעשה ידיכם. אנו בטוחים שתזכו להיות שותפים בבניית בניין שלם.

הרשמה לקורס בחירה מסוים במכללה, ואנו, בני האדם, מחליטים באיזה ספר אנו מעוניינים להירשם: בספרם של צדיקים, בספרם של בינוניים או ח"ו בספרם של רשעים. בנו תלוי הדבר.

לקראת שנת הלימודים תשע"ז הבאה עלינו לטובה הבה נתחדש כולנו ונקבל נא עלינו למלא את ייעודנו ואת תפקידנו בעולמו של הקב"ה ולכתוב עצמנו בספרם של צדיקים. הבה לא נהיה בינוניים. הבה נשאף למלא את ייעודנו בחינוך ובעיצוב הדור הבא של עם ישראל מתוך הרגשת שליחות ו"ראש גדול", ולא להיות בינוני, בעל "ראש קטן".

אנו, במכללת אורות ישראל, מאמינים בחינוך ורואים בו את היסוד החשוב ביותר בעם ישראל.

בהקשר זה אבקש להציג שלושה יעדים חשובים שלנו לשנה הקרובה. היעד הראשון הוא הגברת תחושת השליחות בקרב אלו הלומדים להיות מחנכים בישראל ויצירת תודעה ש"הטובים לחינוך". היעד השני הוא העמקת השילוב ההרמוני בין לימודים תורניים ובין לימודים אקדמיים, בבחינת יפיפותו של יפת באהלי שם, מתוך הבנה ששילוב עמוק של השניים יכול ליצור מחנכים בעלי שיעור קומה אישיותי-תורני ואקדמי כאחד, ורק כאלו יכולים להוות דוגמה אישית ולחנך את הדור הבא לאהבת תורת ישראל, עם ישראל וארץ

מסביב לדפים

- א. מי שמוכנה לשתף את כלל הבנות במחשבות בתחומי החינוך והחיים, המתאימות לרוח של 'בעין חינוכית', מוזמנת לשלחן אליי: vizel@orot.ac.il
- ב. ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי 'בעין חינוכית'. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il
- ג. מומלץ לשמור על דפי 'בעין חינוכית' לשימוש עתידי.
- ד. נשמח אם תפיצו את הדברים הלאה, למשפחה ולחברים מחוץ למכללה.